

**ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α.Π.Θ.
ΝΙΚΟΣ ΜΑΓΓΙΩΡΟΣ
ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Α.Π.Θ.**

**Τμήμα Θεολογίας ΑΠΘ
Από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα
(Ιστορία – Νομοθεσία - Πρόσωπα)**

Το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. αναγνωρίστηκε ως αυτοδύναμο Τμήμα με δική του διοικητική οργάνωση και αυτοτέλεια διοικητική και εκπαιδευτική με βάση το Ν. 1268/82. Η ιστορία του όμως συνυφαίνεται με την ιστορία της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ, που άρχισε να λειτουργεί το 1941, και τις αλλαγές που η ίδια υπέστη, σε σχέση με την κατά καιρούς δημιουργία τμημάτων. Γι' αυτό το λόγο η διαχρονική εξέταση της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ μέσα από τη σχετική νομοθεσία και στατιστικά δεδομένα προσφέρει τη δυνατότητα στον ενδιαφερόμενο να διαπιστώσει ότι το Τμήμα Θεολογίας είχε μια αδιάκοπη συνέχεια και βρισκόταν σε σταθερή και συνεχή σχέση με τη Θεολογική Σχολή. Παράλληλα, μπορεί να παρακολουθήσει κανείς τις μεταβολές που υπέστησαν άλλα τμήματά της.

Εξάλλου, μια σύντομη ιστορική επισκόπηση μέσα από τη νομοθεσία συμβάλλει και στην ακριβή κατανόηση του όρου «τμήμα», του οποίου η σημασία άλλοτε παραπέμπει σε μορφωτική κατεύθυνση σπουδών και άλλοτε σε αυτοδύναμη διοικητική και εκπαιδευτική μονάδα μέσα σε ένα ΑΕΙ. Ακόμη, οι πολλές αλλαγές και μορφές που παρουσιάζονται μέσα από την ιστορική αυτή έκθεση αποκτούν ιδιαίτερη αξία μια και τώρα το ελληνικό πανεπιστήμιο βρίσκεται σε αναζήτηση νέων ισοροπιών και συνδυασμών.

Η ίδρυση Θεολογικής Σχολής στη Θεσσαλονίκη είχε ενταχθεί στο γενικότερο σχεδιασμό για την ίδρυση Πανεπιστημίου στη Θεσσαλονίκη αμέσως μετά την απελευθέρωση της πόλης το 1912. Το σχέδιο όμως αυτό πραγματοποιήθηκε αργότερα λόγω των πολεμικών γεγονότων που επακολούθησαν. Η κυβέρνηση του Αλέξανδρου

Παπαναστασίου με Νόμο του 1925 ίδρυσε το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, που άρχισε να λειτουργεί το επόμενο έτος. Σχεδιάστηκε με τις πέντε Σχολές: Θεολογική, Φιλοσοφική, Νομική, Ιατρική και Φυσικομαθηματική. Άρχισαν να λειτουργούν η Φιλοσοφική (το 1926), η Φυσικομαθηματική (το 1927), η Νομική (το 1928), η Γεωπονοδασολογική (το 1937), ενώ η Θεολογική και η Ιατρική λειτούργησαν το 1941-42.

Σε σχέση με τη Θεολογική είχαν τότε διατυπωθεί προβληματισμοί αν το γνωστικό της αντικείμενο ανήκει στο χώρο του Πανεπιστημίου. Οι προβληματισμοί αυτοί ξεπεράστηκαν, και έτσι με βάση το άρθρο 1 του Ν.Δ.1 964/1942 (Φ.Ε.Κ. Α' 21/7-2-1942) άρχισε να λειτουργεί το 1941/42.

Αρχικά είχε δέκα έδρες που αργότερα έγιναν είκοσι. Οι αρχικές έδρες ήταν οι εξής: Γενικής Εκκλησιαστικής Ιστορίας, Γενικής Εκκλησιαστικής Γραμματολογίας, Εκκλησιαστικού Δικαίου, Εισαγωγής και Ερμηνείας της Παλαιάς Διαθήκης εκ τε του πρωτοτύπου και της μεταφράσεως των εβδομήκοντα (Ο'), Εισαγωγής και Ερμηνείας της Καινής Διαθήκης, Συστηματικής Θεολογίας, Θρησκευολογίας και Φιλοσοφίας, Κατηχητικής και Ιστορίας της Χριστιανικής Αγωγής, Λειτουργικής και Εκκλησιαστικής Ομιλητικής, Ποιμαντικής, Εξομολογητικής και Ιεραποστολής (άρθρο 2). Είναι προφανές ότι το αρχικό αυτό πρόγραμμα καταρτίστηκε με βάση το προσωπικό που διέθετε η Σχολή.

Οι πρώτοι τακτικοί καθηγητές διορίστηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο μετά από εισήγηση του Υπουργού Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας. Στο Ν.Δ. 964/1942 προβλεπόταν ότι θα διοριστούν τακτικοί καθηγητές είτε διατελούντες ή διατελέσαντες τακτικοί ή έκτακτοι καθηγητές πανεπιστημίου, είτε οι «έχοντες νόμιμη πρόταση εκλογής εις τακτικήν έδραν καθηγητού πανεπιστημίου» (άρθρο 3) ή πιο απλά οι έχοντες τα νόμιμα προσόντα. Το επόμενο έτος επειδή κενώθηκε η έδρα της Εκκλησιαστικής Ιστορίας μετονομάστηκε σε τακτική έδρα Εκκλησιαστικής Ιστορίας και Παλαιογραφίας (Ν.Δ. 2216/1943 Φ.Ε.Κ. Α' 72/31-3-1943).

¹ Συντμήσεις: Ν. = Νόμος. Ν.Δ.=Νομοθετικό Διάταγμα. Π.Δ.= Προεδρικό Διάταγμα. Υ.Α.= Υπουργική Απόφαση. Α. Ν.= Αναγκαστικός Νόμος. Οι Νόμοι, τα Νομοθετικά Διατάγματα, τα Προεδρικά Διατάγματα και οι Υπουργικές Αποφάσεις που αναφέρονται στο κείμενο παρατίθενται στο **Παράρτημα** με τη σειρά αναφοράς τους σε αυτό.

Οι πρώτοι που διετέλεσαν καθηγητές της Θεολογικής Σχολής ήταν οι: Βασίλειος Ιωαννίδης (της Εισαγωγής και Ερμηνείας της Κ.Δ.), Αβέρκιος Παπαδόπουλος, Δημήτριος Πετρακάκος, Δημήτριος Μωραΐτης (της Ομιλητικής και Λειτουργικής), Βασίλειος Έξαρχος (της Κατηχητικής και Εγκυκλοπαιδείας της Θεολογίας), Κωνσταντίνος Μπόνης (της Πατρολογίας μετ' αναγνώσεως των πατερικών έργων), Δημήτριος Κουϊμουτσόπουλος, Ιωάννης Τράκας (της Θρησκευολογίας), Γεράσιμος Κονιδάρης, Μάρκος Σιώτης (της Ιστορίας των χρόνων και Ερμηνείας της Κ.Δ.), μητροπολίτης Άνθιμος Σίσκος, Παρθένιος Πολάκης (της Γενικής Εκκλησιαστικής Ιστορίας).

Σε αυτούς προστέθηκαν βαθμιαία μετά από εκλογή οι: Αθανάσιος Χαστούπης (της Εισαγωγής και Ερμηνείας της Π.Δ.), Ιωάννης Καλογήρου (της Ιστορίας των Δογμάτων και της Οικουμενικής Κινήσεως), Παναγιώτης Χρήστου (της Πατρολογίας), Ιερώνυμος Κοτσώνης (του Κανονικού Δικαίου και της Ποιμαντικής), Σάββας Αγουρίδης (της Εισαγωγής και Ερμηνείας της Κ.Δ.), Ευάγγελος Θεοδώρου (της Ομιλητικής και της Λειτουργικής), Ανδρέας Παπαγεωργακόπουλος (της Ιστορίας των χρόνων και Ερμηνείας της Κ.Δ.), Ιωάννης Αναστασίου (της Γενικής Εκκλησιαστικής Ιστορίας), Κωνσταντίνος Καλοκύρης (της Χριστιανικής και Βυζαντινής Αρχαιολογίας), Παναγιώτης Δημητρόπουλος (της Ηθικής και Χριστιανικής Κοινωνιολογίας), Ευάγγελος Σδράκας (της Θρησκευολογίας).

Η Θεολογική Σχολή συστεγαζόταν στο παλαιό νεοκλασικό κτίριο της Φιλοσοφικής με τη Φιλοσοφική και τη Νομική και εν μέρει με τη Φυσικομαθηματική στο υπόγειο του κτιρίου της μέχρι το 1971, οπότε απέκτησε δική της στέγη.

Με βάση την Υπουργική Απόφαση **118737/19 Δεκ 1963**, που υπέγραψε ο τότε Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Παιδείας Ευάγγελος Παπανούτσος, δημιουργήθηκαν τρία τμήματα στη Θεολογική Σχολή: α) θεολογίας, β) ποιμαντικής, και γ) εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας. Τα τμήματα αυτά, που ήταν στην πραγματικότητα τρεις κατευθύνσεις ή προγράμματα εξειδίκευσης, είχαν αρκετά κοινά μαθήματα, αλλά και αρκετά που ήταν διαφορετικά. Τα μαθήματα, υποχρεωτικά και επιλεγόμενα, πραγματοποιούνταν σε ετήσια βάση και οι παρακολουθήσεις ήταν υποχρεωτικές.

Πιο συγκεκριμένα το πρόγραμμα του τμήματος θεολογίας περιλάμβανε είκοσι έξι (26) υποχρεωτικά και επτά (7) επιλεγόμενα (σύνολο 33), το πρόγραμμα του τμήματος ποιμαντικής περιλάμβανε

είκοσι εννέα (29) υποχρεωτικά και έξι (6) επιλεγόμενα (σύνολο 35), ενώ το πρόγραμμα του τμήματος εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας είχε είκοσι έξι (26) υποχρεωτικά και πέντε (5) επιλεγόμενα (σύνολο 31). Επίσης ήταν υποχρεωτική η παρακολούθηση δύο ετήσιων μαθημάτων ξένης γλώσσας.

Όλοι οι φοιτητές της Σχολής, ανεξάρτητα από το τμήμα ή πρόγραμμα που είχαν επιλέξει, μπορούσαν να διαλέξουν επιλεγόμενα μαθήματα από έναν κοινό κατάλογο επιλεγόμενων μαθημάτων που ανανεωνόταν κάθε χρόνο. Επομένως, η διαφοροποίηση με βάση τα επιλεγόμενα στηριζόταν στην προσωπική επιλογή των φοιτητών. Αντίθετα η διαφοροποίηση μεταξύ των προγραμμάτων γινόταν με βάση τα υποχρεωτικά μαθήματα.

Συγκεκριμένα το πρόγραμμα του τμήματος θεολογίας είχε είκοσι ένα (21) όμοια υποχρεωτικά μαθήματα με το πρόγραμμα του τμήματος ποιμαντικής και πέντε (5) διαφορετικά, που ήταν: Αρχαία Ελληνική Φιλολογία (δύο ετήσια μαθήματα), Ιστορία κλασικού πολιτισμού, Εβραϊκή γλώσσα και Παιδαγωγικά, ενώ με το πρόγραμμα του τμήματος εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας είχε δεκαπέντε (15) όμοια και ένδεκα (11) διαφορετικά.

Το πρόγραμμα του τμήματος ποιμαντικής είχε, όπως λέχθηκε, είκοσι ένα (21) μαθήματα όμοια με το πρόγραμμα του τμήματος θεολογίας και οκτώ (8) διαφορετικά, που ήταν: Ιστορία Ορθοδόξων Εκκλησιών, Λειτουργική (α' έτους), Κοινωνική Ψυχολογία, Κανονικό Δίκαιο, Ποιμαντική (δύο ετήσια μαθήματα), Ιεραποστολική, Ασκήσεις στο κοινωνικό έργο (ένα ετήσιο), Εκκλησιαστική Μουσική (δύο ετήσια), ενώ με το πρόγραμμα του τμήματος εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας είχε δεκαοκτώ (18) όμοια υποχρεωτικά μαθήματα και ένδεκα (11) διαφορετικά. Ορισμένα μαθήματα από αυτά που περιλαμβάνονται στα τελευταία είναι: Θρησκευσιολογία, Ιστορία εποχής Καινής Διαθήκης, Ερμηνεία Π.Δ. (τρίτου έτους), Ιεραποστολική, Ομιλητική και Ιστορία Δογμάτων.

Τέσσερα χαρακτηριστικά μαθήματα που ήταν κοινά στο πρόγραμμα του τμήματος ποιμαντικής και σε εκείνο του τμήματος εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας, αλλά δεν υπήρχαν στο πρόγραμμα του τμήματος θεολογίας ήταν: Κοινωνική Ψυχολογία, Ποιμαντική (τρίτου έτους), Ασκήσεις στο Κοινωνικό έργο και Εκκλησιαστική μουσική (πρώτου έτους).

Επίσης, ενδιαφέροντα ήταν ορισμένα μαθήματα που είχε μόνο το πρόγραμμα του τμήματος εκκλησιαστικής και κοινωνικής Διακονίας, όπως Ιστορία Κοινωνικής Πρόνοιας, Ασκήσεις στο Κοινωνικό έργο (σε όλα τα έτη σπουδών), Εγκληματολογία και Σωφρονιστική, Ψυχοπαθολογία, Κοινωνικό Έργο (προφανώς θεωρία).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι μαθήματα όπως Ηθική, Κοινωνιολογία, Παιδαγωγικά δεν έχουν κανένα ιδιαίτερο επιθετικό προσδιορισμό.

Ακόμη, στο άρθρο 3 της Υ.Α. λέγεται χαρακτηριστικά: «Τα εν τη Σχολή διδασκόμενα μαθήματα διακρίνονται εις επιμορφωτικά και εις θεολογικά. Τα επιμορφωτικά μαθήματα, διδασκόμενα υπό μελών αυτής ή και άλλων Σχολών, αποσκοπούν εις την σύνδεσιν της Θεολογίας μετά των άλλων επιστημών». Η αναφορά αυτή στην Υ.Α. είναι ενδεικτική της προοδευτικότητας και του ανοίγματος στις άλλες επιστήμες που χαρακτήριζε τον όλο σχεδιασμό των τότε θεολογικών σπουδών.

Με βάση την προαναφερθείσα Υ.Α. οι τίτλοι που χορηγούνταν από τη Θεολογική Σχολή ήταν το πτυχίο, το δίπλωμα ειδίκευσης και το διδακτορικό δίπλωμα (άρθρο 2). Αυτό σημαίνει ότι τα τμήματα δεν ήταν αυτοδύναμα αλλά ανήκαν οργανικά στη Σχολή που είχε την ευθύνη για την οργάνωση και πραγματοποίηση των σπουδών, για το έργο της διοίκησης και τη χορήγηση των πτυχίων. Στο άρθρο 4 παρ. 2 της Υ.Α., που απηχεί όσα προβλέπονται στον πρώτο Οργανισμό του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου (Α.Ν. 1895/1939 Φ.Ε.Κ. Α' 326 /16-8-1939), αναφέρεται ότι «αι πτυχιακαί σπουδαί περατούνται δια της κτήσεως ενός των πτυχίων της Σχολής, τα οποία αντιστοιχούν εις τα τρία προπτυχιακά τμήματα». Εξάλλου, και το διδακτικό και το λοιπό προσωπικό ανήκε στη Σχολή και δεν ήταν διηρημένο στα τμήματα.

Οι φοιτητές εισάγονταν μετά από επιτυχείς εξετάσεις στη Σχολή και κατά την εγγραφή τους στο πρώτο έτος δήλωναν σε ποιο από τα τρία τμήματα θα ήθελαν να σπουδάσουν. Η πρώτη εισαγωγή φοιτητών που συνοδεύτηκε με εγγραφή τους στα τμήματα έγινε κατά το ακαδημαϊκό έτος 1965-66. Το πτυχίο ήταν κοινό, αφού παρέχονταν από τη Θεολογική Σχολή, αναγράφονταν σε αυτό το τμήμα που επέλεγε ο φοιτητής, παρείχε όμως τα ίδια δικαιώματα σε όλους τους πτυχιούχους ανεξάρτητα από το τμήμα που είχαν επιλέξει.

Αρχικά δηλώθηκαν και τα τρία τμήματα. Οι περισσότεροι φοιτητές όμως δήλωναν το τμήμα θεολογίας, λιγότεροι το τμήμα

ποιμαντικής και ελάχιστοι το τμήμα εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας.

Ήδη κατά το δεύτερο έτος λειτουργίας της διαίρεσης αυτής είχαν δηλώσει το τμήμα εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας μόνο δύο άτομα, και το ακαδ. έτος 1967-68 εγγράφηκαν δώδεκα άτομα, αλλά για τελευταία φορά, γιατί με την αποφοίτησή τους το ακαδ. έτος 1970-71 έκλεισε τον κύκλο του το τμήμα αυτό.

Το τμήμα ποιμαντικής είχε λίγο διαφορετική ιστορία με πολλές αλλαγές στην πορεία του, δεν απέφυγε όμως την κατάργηση και την επανίδρυσή του με άλλο σκοπό, όπως φαίνεται παρακάτω μέσα από τα παρατιθέμενα σχετικά νομοθετικά κείμενα. Έτσι, η διαίρεση αυτή αναιρέθηκε στην πράξη.

Το τμήμα που λειτούργησε συνεχώς και απρόσκοπτα στο πλαίσιο της Θεολογικής Σχολής, και το οποίο θεωρήθηκε ότι εκφράζει στην πληρότητα τους σκοπούς της ήταν το τμήμα θεολογίας. Απέκτησε διοικητική αυτοτέλεια με βάση το Ν. 1268/1982.

Για την πληρότητα της ιστορικής αυτής αναφοράς είναι απαραίτητο να αναφερθεί τι έγινε ακριβώς με το δεύτερο Τμήμα, που έφερε τον τίτλο «ποιμαντικής». Ιδιαίτερα διαφωτιστική για το θέμα αυτό είναι η ιστορία των εισαγωγικών εξετάσεων που ξεκινά από την πρώτη παρέμβαση που έκανε σε αυτές η κυβέρνηση της δικτατορίας του '67. Με τον **Α.Ν. 40/1967** (Φ.Ε.Κ. Α' 104/21-6-1967) καταργήθηκε το «ακαδημαϊκό απολυτήριο», που είχε καθιερώσει η μεταρρύθμιση Παπανούτσου, και τη θέση του πήρε ένα «σύστημα εισιτηρίων εξετάσεων στις Ανώτερες και Ανώτατες Σχολές». Στις εξετάσεις αυτές του 1967, όπως λέγεται στην παρ. 4 του μόνου άρθρου του προαναφερθέντος αναγκαστικού νόμου, «μεταξύ των στοιχείων κρίσεως προς επιλογήν των υποψηφίων λαμβάνεται υπ' όψιν και η διαγωγή διά τους έχοντας υψηλόν φρόνημα άμεμπτον ήθος και χαρακτήρα». Κάθε Λυκειάρχης όφειλε να προτείνει έναν αριθμό μαθητών όχι μεγαλύτερο σε ποσοστό από το 15% του συνόλου αυτών που πήραν απολυτήριο και υπέβαλαν αίτηση συμμετοχής στις εξετάσεις. Η τελική επιλογή γινόταν από επιτροπές του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Από όσους είχαν προταθεί επιλέγονταν μέχρι 10% καθ' υπέρβαση του αριθμού των εισακτέων. Είναι ευνόητο ότι με τέτοιου τύπου «φιλολαϊκές» ρυθμίσεις επιδίωκε η δικτατορία να αποκτήσει λαϊκά ερείσματα.

Μια ρύθμιση όμως που περιλαμβάνεται στην παρ. 1 του Α.Ν. 40/1967 σχετίζεται περισσότερο με όσα εκτίθενται εδώ για τη Θεολογική Σχολή και τα τμήματά της. Με βάση τη ρύθμιση αυτή παρέχεται το δικαίωμα σε κληρικούς να συμμετάσχουν στις εξετάσεις, σε ειδική κατηγορία, με σκοπό την εγγραφή τους στις Θεολογικές Σχολές. Τη ρύθμιση αυτή, που είναι η πρώτη του είδους της, θα ακολουθήσουν πολλές άλλες παρόμοιες τα επόμενα χρόνια. Ο Α.Ν. 40/1967 ίσχυσε για τα επόμενα δύο χρόνια μέχρις ότου αντικαταστάθηκε από το **Ν.Δ. 237/1969** (Φ.Ε.Κ. Α' 133/10-7-1969).

Το Νομοθετικό Διάταγμα 237/1969 έχει δύο ενδιαφέροντα στοιχεία που σχετίζονται με την υπόθεση των Θεολογικών Σχολών και του τμήματος ποιμαντικής Θεσσαλονίκης. Με βάση την παρ. 2 του άρθρου 2 παρέχεται το δικαίωμα στους κατόχους πτυχίου Ιερατικής ή Εκκλησιαστικής Σχολής ή Ανώτερου Εκκλησιαστικού Φροντιστηρίου να εγγραφούν μόνο στις Θεολογικές Σχολές. Στην περίπτωση που είχαν την ιδιότητα του κληρικού ή του μοναχού τότε μπορούσαν να συμμετάσχουν σε εισιτήριες εξετάσεις μαζί με κληρικούς απόφοιτους Μέσης Εκπαίδευσης και εξετάζονταν σε ιδιαίτερη ύλη και χωριστά από τους άλλους υποψήφιους. Εάν δεν είχαν την ιδιότητα του κληρικού τότε συμμετείχαν στις εξετάσεις μαζί με τους άλλους υποψήφιους, αλλά μόνο για τις Θεολογικές Σχολές. Με βάση τις ρυθμίσεις αυτές ίσως μπορεί να εξηγηθεί, γιατί στον πίνακα της στατιστικής καταγραφής των εισαγομένων παρουσιάζεται μια διακοπή εγγραφής φοιτητών στο τμήμα ποιμαντικής κατά τα έτη 1968-69, 1969-70, ενώ ξαναρχίζει η εγγραφή μετά από τις ευνοϊκές ρυθμίσεις για κληρικούς και παρουσιάζει αύξηση τα επόμενα χρόνια.

Το δεύτερο στοιχείο αφορά τις Σχολές και τα Τμήματα. Έτσι, στο άρθρο 6 παρ. 1 του νομοθετικού διατάγματος 237/1969 προβλεπόταν να ορίζονται με Β.Δ. οι Σχολές και τα τμήματα αυτών. Αργότερα τη θέση αυτών παίρνουν Π.Δ.. Μια πρακτική που συνεχίστηκε και στη μεταπολίτευση. Έτσι, το **Β.Δ. 412/1971** (Φ.Ε.Κ. Α' 125/24-6-1971) «περί εισιτηρίων εξετάσεων και εισαγωγής σπουδαστών εις τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Ανωτέρας Σχολάς» προβλέπει στο άρθρο 1 παρ.1 ότι οι Σχολές εντάσσονται σε κύκλους ανάλογα με το χαρακτήρα της παρεχόμενης επιστημονικής μόρφωσης. Στην παρ. 2 του αυτού άρθρου ορίζονται οι κύκλοι που είναι δώδεκα: Φιλολογικός (Α), Νομικός (Β), Πολυτεχνικός (Γ), Φυσικομαθηματικός (Δ), Γεωπονικός-Δασολογικός (Ε), Ιατρικός (Ζ),

Φαρμακευτικός (Η), Οικονομικός (Θ), Διδασκαλικός (Κ), Γυμναστικός (Λ), Τεχνικός (Μ), Ιερατικός (Ν). Στο Φιλολογικό κύκλο εντάσσονται η Θεολογική Σχολή Αθηνών και η Θεολογική Σχολή Θεσσαλονίκης, εκτός από τις θέσεις που καταριθμούνται στον Ιερατικό κύκλο (άρθρο 4 παρ.1). Ο Ιερατικός κύκλος αφορά αποκλειστικά κληρικούς ή μοναχούς που εγγράφονται και στις δύο Θεολογικές Σχολές, και αναφέρεται συνεπυγμένα λ.χ. Θεολογική Θεσσαλονίκης-κληρικοί. Στις εξετάσεις είχαν διαφορετική ύλη από τους άλλους υποψηφίους που δήλωναν τις Θεολογικές Σχολές (άρθρο 46). Εξάλλου, οι λαϊκοί απόφοιτοι των εκκλησιαστικών σχολών όφειλαν να δώσουν μαζί με τους άλλους υποψήφιους μόνο για τις Θεολογικές Σχολές του Φιλολογικού Κύκλου. Με βάση όσα προβλέπονται στο Β.Δ. 412/1971, που ίσχυσε κατά τα έτη 1971-72, 1972-73, 1973-74, οπότε αντικαταστάθηκε από το Π.Δ. 327/1974 μπορεί να εξηγηθεί η εισαγωγή κληρικών στο τμήμα ποιμαντικής της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης.

Με βάση το άρθρο 1 παρ. 2 του **Π.Δ. 327 29 Απρ./7Μαι 1974** (ΦΕΚ Α' 123/1974) «Περί εισιτηρίων εξετάσεων και εισαγωγής σπουδαστών εις τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Ανωτέρας Σχολάς» η εισαγωγή γινόταν πάλι σε κύκλους στους οποίους ήταν κατανεμημένες οι Σχολές σύμφωνα με το χαρακτήρα τους: Φιλολογικός (Α), Νομικός (Β), Πολυτεχνικός (Γ), Φυσικομαθηματικός – Γεωπονοδασολογικός (Δ), Ιατρικός – Φαρμακευτικός (Ζ), Οικονομικός (Θ), Διδασκαλικός (Κ), Γυμναστικός (Λ). Οι κύκλοι συνολικά μειώθηκαν και ο Ιερατικός κύκλος καταργήθηκε. Οι δύο Θεολογικές Σχολές, Αθηνών και Θεσσαλονίκης, ήταν ενταγμένες στο Φιλολογικό κύκλο. Κατ' εξαίρεση από τους γενικούς κανόνες του συστήματος εισαγωγικών εξετάσεων στο άρθρο 41 παρ. 1 εδ. δ' του παραπάνω Π.Δ. προβλεπόταν ότι «Κληρικοί ή μοναχοί εγγράφονται άνευ εξετάσεων και άνευ αριθμητικού περιορισμού εις τας Θεολογικάς Σχολάς ακολουθούντες υποχρεωτικώς Τμήματα Ποιμαντικής εφ' όσον υφίστανται τοιαύτα». Η διφορούμενη αυτή διάταξη οφειλόταν στο γεγονός ότι μόνο στη Θεσσαλονίκη υπήρχε τέτοιο τμήμα. Με βάση αυτήν εισήχθησαν στη Θεολογική Σχολή και ενεγράφησαν στο τμήμα ποιμαντικής τριακόσιοι δεκαπέντε (315) κληρικοί ή μοναχοί κατά το ακαδ. έτος 1974-75.

Τον Αύγουστο του ίδιου έτους με το **Π.Δ. 553/1974** (Φ.Ε.Κ. Α' 227/17/20 Αυγ 1974) «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως

διατάξεών τινων του Π.Δ. 327/1974 “Περί εισιτηρίων εξετάσεων και εισαγωγής εις τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Ανωτέρας Σχολάς”» τροποποιήθηκε μεταξύ άλλων και το προαναφερθέν άρθρο για την εισαγωγή κληρικών και μοναχών στις Θεολογικές Σχολές με το άρθρο 4 που έχει ως εξής: Το εδάφιο δ΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 41 αντικαθίσταται ως εξής: «Κληρικοί ή μοναχοί εγγράφονται άνευ εξετάσεων και άνευ αριθμητικού περιορισμού εις τα Τμήματα Ποιμαντικής των Θεολογικών Σχολών». Η διαφοροποίηση ήταν ότι οι εισαγόμενοι χωρίς εξετάσεις, σύμφωνα με το τροποποιημένο αυτό άρθρο, έπρεπε οπωσδήποτε να εγγραφούν σε τμήματα ποιμαντικής. Επειδή όμως τέτοιο τμήμα υπήρχε μόνο στη Θεσσαλονίκη, γι’ αυτό με το Π.Δ. 760/1974 (Φ.Ε.Κ. τ. Α΄ 333/14-11-1974) ιδρύθηκε αντίστοιχο «ποιμαντικό τμήμα» και στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Πολύ σύντομα όμως κατανοήθηκε ότι η εισαγωγή σε πανεπιστημιακές σχολές χωρίς εξετάσεις, και μάλιστα με απεριόριστο αριθμό, θα δημιουργούσε προβλήματα τόσο στο γενικότερο σύστημα των εξετάσεων όσο και στις Σχολές που εφάρμοζαν την εξαίρεση αυτή από τον κανόνα των γενικών εισαγωγικών εξετάσεων για τα Πανεπιστήμια. Εξαιτίας όλων αυτών η ρύθμιση αυτή ίσχυσε μόνο για ένα χρόνο, και με το Π.Δ. 65/1975 (ΦΕΚ Α΄ 22/8/15 Φεβρ 1975) καταργήθηκε από το ακαδημαϊκό έτος 1975-76. Στη θέση του ιδρύθηκε τμήμα ιερατικής επιμορφώσεως, για το οποίο γίνεται λόγος παρακάτω.

Τον Ιούνιο του ίδιου έτους εκδόθηκε το Π.Δ. 368 12/16 Ιουν 1975 (ΦΕΚ Α΄ 114) για τις εισιτήριες εξετάσεις, που πραγματοποιούνταν πάλι με το σύστημα των κύκλων, για το οποίο έγινε λόγος παραπάνω. Στο άρθρο 42 παρ. 2 του εν λόγω Π.Δ. επαναβεβαιώθηκε η κατάργηση της παραπάνω ρύθμισης για την εισαγωγή κληρικών ή μοναχών χωρίς εξετάσεις στις Θεολογικές Σχολές. Τον επόμενο μήνα με το Π.Δ. 468/23-7-1975 (ΦΕΚ 148 τ. Α΄) καταργήθηκε το ποιμαντικό τμήμα που είχε ιδρυθεί στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι αναφορές αυτές στις Θεολογικές Σχολές δείχνουν ότι δεν υφίστανται ως αυτοδύναμες εκπαιδευτικές μονάδες τα τμήματα παρά μόνον οι Σχολές. Η εισαγωγή των φοιτητών μετά από επιτυχία στις εισαγωγικές εξετάσεις γινόταν στις Θεολογικές Σχολές, οι οποίες αναφέρονται στο άρθρο 4 του Π.Δ. 368/1975 ενταγμένες στο

Φιλολογικό κύκλο. Το ίδιο ισχύει και για το άρθρο 4 του Π.Δ. 327/1974.

Το ίδιο σύστημα εισαγωγής (κύκλοι, ένταξη Θεολογικών Σχολών στο Φιλολογικό κύκλο) προβλέπεται και στο Π.Δ. 357 20/25 Απρ 1977 (ΦΕΚ Α' 112).

Το 1975 με το **Ν. 151/29-8-1975** (ΦΕΚ 181, τ. Α') ιδρύθηκε στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και σε εκείνη του Πανεπιστημίου Αθηνών, στη θέση του καταργηθέντος ποιμαντικού τμήματος, «τμήμα ιερατικής επιμορφώσεως» με διετή φοίτηση. Το Τμήμα αυτό λειτούργησε για δύο χρόνια, καταργήθηκε το 1977 και στη θέση του με το **Π.Δ. 434/1977** (ΦΕΚ 134/18-5-1977, τ. Α') ιδρύθηκε «ποιμαντικόν τμήμα» τετραετούς φοίτησης με κύριο σκοπό την «ειδική κατάρτιση στελεχών της Εκκλησίας, κληρικών, λαϊκών και μοναχών προς επάνδρωσιν θέσεων εκκλησιαστικής διακονίας». Στο Τμήμα αυτό εισάγονταν κατά 60% κληρικοί και μοναχοί και 40% λαϊκοί προερχόμενοι από εκκλησιαστικά σχολεία. Η διαφοροποίηση αυτή καταργήθηκε αργότερα. Με βάση το άρθρο 3 του παραπάνω Π.Δ. το τμήμα αυτό, που λειτουργούσε στο πλαίσιο της Θεολογικής Σχολής, παρείχε πτυχίο Ποιμαντικής. Οι πτυχιούχοι του τμήματος δεν είχαν δικαίωμα διορισμού στη δευτεροβάθμια εκκλησιαστική, γενική και τεχνική εκπαίδευση. Το ίδιο ίσχυε και για το αντίστοιχο ποιμαντικό τμήμα της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Παρά τις όποιες διαιρέσεις όμως, η εισαγωγή φοιτητών γίνεται μέχρι το έτος 1980-81 στη Θεολογική Σχολή. Οι εισαγόμενοι αυτοί μέσω των γενικών εισιτηρίων εξετάσεων κατανέμονται μέχρι το 1973-74 στα τμήματα με βάση την επιλογή και δήλωσή τους.

Το τμήμα εκκλησιαστικής και κοινωνικής διακονίας επέλεξαν για τελευταία χρονιά το 1967-68 και αποφοίτησαν το έτος 1970-71, ενώ στο τμήμα ποιμαντικής (που προέβλεπε η Υ.Α. του 1963 του Ε. Παπανούτσου) εγγραφή των εισαχθέντων μετά από επιλογή τους γίνεται για τελευταία φορά το έτος 1973-74.

Το επόμενο έτος 1974-75 με βάση το προαναφερθέν Π.Δ. 553 17/20 Αυγ 1974 (ΦΕΚ Α' 227) ενεγράφησαν χωρίς εξετάσεις τριακόσιοι δεκαπέντε (315) κληρικοί και μοναχοί, οι οποίοι με την κατάργηση του σχετικού δικαιώματος μέσω του Π.Δ. 65 της 8/15 Φεβρ 1975 (ΦΕΚ Α' 22) υποχρεώθηκαν να εγγραφούν στο τμήμα ιερατικής επιμορφώσεως. Παρέμεινε όμως το τμήμα με όσους ήταν

από το προηγούμενο καθεστώς και δεν είχαν ολοκληρώσει τις σπουδές τους. Στο σχετικό στατιστικό πίνακα που υπάρχει στο παράρτημα φαίνεται η φθίνουσα πορεία του αριθμού των φοιτητών του. Τα τελευταία δεδομένα που αναφέρονται στην Επετηρίδα της Θεολογικής Σχολής καταγράφονται στο έτος 1979-80, τότε που ολοκλήρωσε τον κύκλο του και το τμήμα ιερατικής επιμορφώσεως.

Παράλληλα ιδρύθηκαν στις δύο Θεολογικές Σχολές με βάση το Π.Δ. 434 (ΦΕΚ 134/18-5-1977, τ. Α΄) «ποιμαντικά τμήματα», όπως συγκεκριμένα αναφέρεται ο τίτλος τους στο εν λόγω Π.Δ., τα οποία δέχθηκαν φοιτητές το έτος 1977-78. Σε όλες τις περιπτώσεις μέχρι τώρα η εισαγωγή γινόταν στις Θεολογικές Σχολές, που χορηγούσαν τα πτυχία άλλοτε με αναγραφή της ιδιαίτερης κατεύθυνσης και άλλοτε όχι.

Στην Επετηρίδα της Θεολογικής Σχολής Θεσσαλονίκης για τα ακαδ. έτη 1977-78, 1978-79, 1979-80 αναφέρονται στοιχεία φοιτητών τόσο για το «τμήμα ποιμαντικής» (ήταν εκείνοι που βαθμιαία ολοκλήρωναν τις σπουδές τους) όσο και για το νεοϊδρυθέν το 1977 «ποιμαντικό τμήμα».

Το ακαδ. 1980-81 εμφανίζεται στην Επετηρίδα της Θεολογικής Σχολής συνένωση των δύο αυτών τμημάτων υπό τον τίτλο «τμήμα ποιμαντικής» (βλ. Ε.Ε.Θ.Σ.Π.Θ. τ. 26(1981) σ. 615). Η συνένωση αυτή συμπίπτει με όσα προβλέπει ο Ν. 1035/1980 (Φ.Ε.Κ. Α΄ 60/15-3-1980) «περί του τρόπου Εισαγωγής εις τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, τας Σχολάς Εκπαιδεύσεως Διδακτικού Προσωπικού και τας Ανωτέρας Σχολάς και άλλων τινών διατάξεων». Σύμφωνα με αυτόν με Αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας μπορεί να ορίζεται ο αριθμός εισακτέων στις Σχολές. Οι Αποφάσεις αυτές μπορούν να ορίζουν ποσοστά εισακτέων κληρικών και λαϊκών και αρρένων και θηλέων για τις Θεολογικές Σχολές και τα Ποιμαντικά Τμήματά τους (άρθρο 2 παρ.2). Ο Ν. 1035 όμως διατηρεί την ονομασία «Ποιμαντικό Τμήμα» που έχει καθιερωθεί με το ιδρυτικό του Τμήματος Π.Δ. 434/1977.

Για πρώτη φορά, κατά το ακαδ. έτος 1981-82 καταγράφεται με βάση τα στατιστικά δεδομένα εισαγωγή και εγγραφή νέων φοιτητών κατευθείαν στα δύο Τμήματα. Έτσι εισήχθησαν 179 άτομα στο Τμήμα Θεολογίας και 116 στο Ποιμαντικό Τμήμα, ενώ το επόμενο έτος αυξήθηκε ο αριθμός των φοιτητών του Τμήματος Θεολογίας σε 243 και παρέμεινε του Ποιμαντικού Τμήματος στους 110. Παρά την

εισαγωγή όμως και εγγραφή των φοιτητών στα Τμήματα, η Θεολογική Σχολή παρέμενε ενιαία και το επιστημονικό και διδακτικό προσωπικό που παρείχε εκπαίδευση στα δύο αυτά Τμήματα ανήκε σε αυτήν.

Με βάση όμως το Ν. 1268/1982 (ΦΕΚ Α' 87) που πρόβλεπε στο άρθρο 6 παρ. 2 ότι «οι Σχολές διαιρούνται σε Τμήματα. Το Τμήμα αποτελεί τη βασική λειτουργική ακαδημαϊκή μονάδα και καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης», η Θεολογική Σχολή διαιρέθηκε σε δύο αυτοτελή Τμήματα: α) Θεολογίας, και β) Ποιμαντικό, τα οποία ανέλαβαν τόσο το εκπαιδευτικό όσο και το αντίστοιχο διοικητικό έργο. Τα μέλη ΔΕΠ της Θεολογικής Σχολής και του επικουρικού διδακτικού προσωπικού της, που μέχρι τώρα αποτελούσαν ένα ενιαίο σώμα, κλήθηκαν να επιλέξουν το Τμήμα στο οποίο θα ήθελαν να ενταχθούν. Έτσι πραγματοποιήθηκε η διαίρεση της Σχολής σε δύο αυτοτελή Τμήματα, τα οποία έχουν δικό τους πρόγραμμα και παρέχουν ιδιαίτερα πτυχία, μεταπτυχιακά και διδακτορικά διπλώματα.

Η Θεολογική Σχολή το Σεπτέμβριο του 1982 (δύο μήνες μετά την έναρξη ισχύος του Ν. 1268/16-7-82 ΦΕΚ Α 87) αποτελούνταν από δεκαπέντε τακτικούς καθηγητές, δύο αναπληρωτές καθηγητές, επτά επίκουρους καθηγητές, και τριάντα έξι επιμελητές, βοηθούς και επιστημονικούς συνεργάτες, από τους οποίους οι εννέα που είχαν πριν την έναρξη ισχύος του Ν. 1268/82 αποκτήσει διδακτορικό δίπλωμα εντάχθηκαν αυτοδίκαια με βάση το άρθρο 31 παρ. 1 σε θέσεις λεκτόρων.

Στο Τμήμα Θεολογίας εντάχθηκαν με την Υ.Α. Β2/5216/21-10-82 (ΦΕΚ τεύχος Ν.Π.Δ.Δ. 229/25-10-1982) και μετά από δήλωσή τους ένδεκα τακτικοί καθηγητές (Ιωάννης Αναστασίου, Κωνσταντίνος Καλοκύρης, Κωνσταντίνος Φράγκος, Ιωάννης Ρωμανίδης, Γεώργιος Μαντζαρίδης, Παναγιώτης Σιμωνάς, Αντώνιος-Αιμίλιος Ταχιάος, Ιωάννης Καραβιδόπουλος, Δημήτριος Τσάμης, Δαμιανός Δόϊκος, Γρηγόριος Ζιάκας), δύο αναπληρωτές καθηγητές (Νικόλαος Ματσούκας, Νικόλαος Ζαχαρόπουλος), πέντε επίκουροι καθηγητές (Βασίλειος Ψευτογκάς, Ιωάννης Ταρνανίδης, Βασίλειος Στογιάννος, Βασίλειος Γιούλτσης, Απόστολος Γλαβίνας), πέντε λέκτορες (Πέτρος Βασιλειάδης, Ιωάννης Γαλάνης, Αλέξανδρος Γουσιδής, Ιωάννης Κογκούλης, Γεώργιος Στογιόγλου) και είκοσι ένας επιμελητές, βοηθοί και επιστημονικοί συνεργάτες (Γεώργιος Τσανανάς, Πρόδρομος Ακανθόπουλος, Χρήστος

Βασιλόπουλος, Ειρηναίος-Ευάγγελος Δεληδήμος, Γεώργιος Ζαχαρόπουλος, Σταύρος Καλαντζάκης, Δέσποινα Κοντοστεργίου, Παισιανίας Κουτλεμάνης, Νικόλαος Κρουσουλούδης, Δημήτριος Λάππας, Γεώργιος Μαρτζέλος, Μαρία Οικονόμου, Ιωάννης Πέτρου, Δημήτριος Τσελεγγίδης, Στέργιος Τσιάμης, Κωνσταντίνος Χαραλαμπίδης, Βασίλειος Καλλιακμάνης, Μαρία Καζαμία, Ιωάννης Μούρτζιος, Ευαγγελία Αμοιρίδου, Δήμητρα Μπαζιωτοπούλου - Μαρτζέλου).

Στο Ποιμαντικό Τμήμα εντάχθηκαν με την Υ.Α. Β2/5216/21-10-82 (ΦΕΚ τεύχος Ν.Π.Δ.Δ. 229/25-10-1982) μετά από δήλωσή τους τέσσερις τακτικοί καθηγητές (Ιωάννης Καλογήρου, Ιωάννης Φουντούλης, Παντελεήμων Ροδόπουλος, Θεόδωρος Ζήσης), δύο επίκουροι καθηγητές (Αθανάσιος Αγγελόπουλος, Θωμάς Προβατάκης), τέσσερις λέκτορες (Χρήστος Κρικώνης, Βασίλειος Φανουργάκης, Χρήστος Βάντσος, Αντώνιος Παπαδόπουλος) και έξι βοηθοί και επιστημονικοί συνεργάτες (Γεώργιος Θεοδωρούδης, Ηλίας Νικολακάκης, Χριστίνα Μπουλάκη – Ζήση, Αθανάσιος Γκίκας, Θεόδωρος Γιάγκου, Νικόλαος Σκρέττας - Πλεξίδης). Μεταγενέστερα ζήτησαν τη μετακίνησή τους από το Τμήμα Θεολογίας στο Ποιμαντικό Τμήμα οι: Γεώργιος Στογιόγλου, Σταύρος Καλαντζάκης και Παισιανίας Κουτλεμάνης.

Πρώτος Πρόεδρος του Τμήματος Θεολογίας μετά την κατανομή του προσωπικού της Σχολής και την ένταξή του στα δύο Τμήματα εξελέγη σύμφωνα με τη διαδικασία που πρόβλεπε το άρθρο 30 παρ. 3 του Ν. 1268/82 ο καθηγητής Δαμιανός Δόικος.

Επίσης, το Τμήμα Θεολογίας ενέκρινε τις επί διδακτορία διατριβές που είχαν υποβάλει οι βοηθοί Γεώργιος Μαρτζέλος, Ιωάννης Πέτρου και Κωνσταντίνος Χαραλαμπίδης, τους ανακήρυξε διδάκτορες του Τμήματος και τους ενέταξε σε θέσεις λέκτορα (άρθρο 35 παρ.1 εδ. β' του Ν. 1268/82).

Πρέπει ακόμη να επισημανθεί ότι με βάση τις προβλέψεις του άρθρου 10 του Ν. 1268/82 ο ρόλος της Θεολογικής Σχολής περιορίστηκε κατά πολύ, αφού στην πραγματικότητα δεν υπήρχαν ουσιαστικές αρμοδιότητες γι' αυτήν. Το δεδομένο αυτό λειτούργησε θετικά για το Τμήμα Θεολογίας. Συνέβαλε στο να αναπτύξει το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. ελεύθερα μια ιδιαίτερη ταυτότητα και έτσι να γίνει γνωστό τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Από το 1983 συστάθηκαν με βάση την Υ.Α. Β1/76 και λειτουργούν στο Τμήμα Θεολογίας οι εξής πέντε τομείς: 1. Τομέας Βιβλικής Γραμματείας και Θρησκευολογίας. 2. Τομέας Εκκλησιαστικής

Ιστορίας, Χριστιανικής Γραμματείας, Αρχαιολογίας και Τέχνης. 3. Τομέας Δογματικής Θεολογίας. 4. Τομέας Λατρείας, Χριστιανικής Αγωγής και Εκκλησιαστικής Διοίκησης, και 5. Τομέας Ηθικής και Κοινωνιολογίας.

Οι Τομείς προσφέρουν τη δυνατότητα καλύτερης οργάνωσης των σπουδών, αναπτύσσουν επιμέρους δραστηριότητες και συμβάλλουν στην ανάπτυξη του Τμήματος. Παράλληλα μπορεί να υποστηριχθεί ότι η διαίρεση των πέντε τομέων έχει και ένα συμβολικό χαρακτήρα. Αποτελούν υπέρβαση της διαίρεσης σε τέσσερις κλάδους που ήταν αντίγραφο της γερμανικής θεολογίας. Μια διαίρεση που είχε έντονα επικριθεί κατά τις προηγούμενες μεταπολεμικές δεκαετίες.

Ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον στοιχείο για την ιστορία και τη σχέση των δύο Τμημάτων της Θεολογικής Σχολής είναι το γεγονός ότι με βάση το **Ν. 1351/1983** (Φ.Ε.Κ. Α' 56 /28-4-1983) εξισώθηκαν τα πτυχία των Ποιμαντικών Τμημάτων με εκείνα των Τμημάτων Θεολογίας και κατοχυρώθηκε το δικαίωμα διορισμού των πτυχιούχων τους στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και τις τεχνικές σχολές, ενώ υποχρεώθηκαν να προσθέσουν ορισμένα μαθήματα στο πρόγραμμά τους για να ισχύσει η εξίσωση αυτή των πτυχίων. Στο Νόμο αυτό αναφέρονται ρητά τα θεολογικά και ποιμαντικά τμήματα με τη νέα τους μορφή και αυτοτέλεια. Συγκεκριμένα λέγεται ότι στις αποφάσεις της προηγούμενης παραγράφου μπορεί να προσδιορίζονται ποσοστά θέσεων για κληρικούς ή μοναχούς και λαϊκούς για τα ποιμαντικά τμήματα (άρθρο 1 παρ. 6 εδ.α Ι) και αποφοίτων εκκλησιαστικών λυκείων για τα Θεολογικά και Ποιμαντικά Τμήματα (άρθρο 1 παρ. 6 εδ.α ΙΙ).

Τον Οκτώβριο του 1994 το Ποιμαντικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθηνών μετονομάστηκε σε Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας (**Π.Δ. 315, ΦΕΚ 166/6-10-1994**, τ. Α') και το Ποιμαντικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης σε Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας. (**Π.Δ. 316, ΦΕΚ 166/6-10-1994**, τ. Α').

Από την εξιστόρηση αυτή φαίνεται ότι το Τμήμα Θεολογίας έχει μια αδιατάρακτη ιστορική συνέχεια από την πρώτη ίδρυσή του το 1963 ως ενός Τμήματος- κατεύθυνσης στη Θεολογική Σχολή. Εξέφρασε τη βασική δομή και την προοπτική της, όπως φαίνεται και από το πρόγραμμά του, παρά τις αναθεωρήσεις και τις αναγκαίες εξελίξεις που αυτό υπέστη. Αποτέλεσε, παρά την αλλαγή διαφόρων συστημάτων εισαγωγικών εξετάσεων, το Τμήμα που κατά βάση

απηχεί τη Θεολογική Σχολή διατηρώντας πάντοτε τον πλήρη τίτλο πτυχίου που χορηγούσε η Θεολογική Σχολή, που ήταν πτυχίο θεολογίας.

Στη μακρόχρονη αδιατάρακτη πορεία του πέτυχε τη δημιουργική σύνθεση παράδοσης και ανανέωσης, την οποία εξέφρασε με τρόπο φιλελεύθερο και πνεύμα οικουμενικό αναζητώντας το διάλογο τόσο με την πανεπιστημιακή κοινότητα όσο και με τη θεολογική κοινότητα σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Παράλληλα, παρακολουθούσε και παρακολουθεί τις εξελίξεις στο πεδίο της επιστημονικής μελέτης της θρησκείας και του πολιτισμού, στο χώρο του διαθρησκειακού διαλόγου και του πολιτιστικού πλουραλισμού, στο πεδίο της έρευνας και μελέτης της κοινωνικής θεωρίας και των κοινωνικών προβλημάτων, τις συζητήσεις και εξελίξεις σχετικά με τη θρησκευτική εκπαίδευση στη σύγχρονη πραγματικότητα, καθώς και τις προοπτικές της ολοκλήρωσης της ευρωπαϊκής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.

Το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ., σύμφωνα με όσα καταγράφονται και στην Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησής του, αποσκοπεί στο να πραγματοποιεί έρευνα και να προσφέρει υψηλού επιπέδου εκπαίδευση στο επιστημονικό πεδίο της θεολογίας και στην επιστημονική μελέτη της θρησκείας και του πολιτισμού. Βασικός του στόχος είναι να προετοιμάσει, πρώτο, τους μελλοντικούς θεολόγους εκπαιδευτικούς που θα στελεχώσουν τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, δεύτερο, θεολογικά καταρτισμένους κληρικούς που θα στελεχώσουν την Εκκλησία, τρίτο, στελέχη για διάφορους πολιτιστικούς, εκκλησιαστικούς και κοινωνικούς οργανισμούς, τέταρτο, τους μελλοντικούς επιστήμονες που θα ασχολούνται με τη μελέτη αφενός της χριστιανικής θεολογίας, με ιδιαίτερη έμφαση στην Ορθόδοξη Θεολογία και παράδοση, και αφετέρου της θρησκείας και της σχέσης της με την κοινωνία και τον πολιτισμό.

Πιο αναλυτικά στοχεύει:

A. Στην ανάπτυξη των βιβλικών σπουδών, στη διαχρονική μελέτη της θρησκείας από κοινωνιολογική, ιστορική και γενικότερα επιστημονική άποψη, δίνοντας έμφαση στη μελέτη του Χριστιανισμού και της Ορθοδοξίας, καθώς και του Ιουδαϊσμού, των θρησκευμάτων της Ελληνορωμαϊκής περιόδου και του Ισλάμ.

B. Στη μελέτη της χριστιανικής γραμματείας, του δόγματος σε συνδυασμό με τη μελέτη των φιλοσοφικών προϋποθέσεών του, της

ιστορίας της εκκλησίας, της Βυζαντινής, μεταβυζαντινής και σύγχρονης εκκλησιαστικής τέχνης, των σχέσεων θρησκείας και κράτους, της λειτουργικής και νομοκανονικής παράδοσης και της σύγχρονης επικοινωνιακής πρακτικής της εκκλησίας.

Γ. Στην ψηφιακή επεξεργασία και ανάδειξη αντικειμένων, στοιχείων, κειμηλίων κ.λπ. που άπτονται θεολογικών και λοιπών δεδομένων έρευνας του Τμήματος.

Δ. Στη μελέτη των κοινωνικών προβλημάτων, της διαμόρφωσης της σύγχρονης κοινωνίας και των μορφών της σύγχρονης θρησκευτικότητας, και γενικότερα της θρησκείας, καθώς και των ζητημάτων που σχετίζονται με τη χριστιανική ηθική και το ποιμαντικό και κοινωνικό έργο της εκκλησίας και των τοπικών κοινοτήτων.

Ε. Στη μελέτη των σχέσεων θεολογίας και πολιτισμού, του οικουμενικού διαλόγου των εκκλησιών και του διαθρησκευτικού διαλόγου.

ΣΤ. Στην έρευνα, πρώτο, των παιδαγωγικών μεθόδων για τη μετάδοση των μορφωτικών αγαθών που παρέχονται μέσα από το μάθημα των θρησκευτικών, δεύτερο, των νομικών προβληματισμών και πολιτισμικών εξελίξεων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με το μάθημα αυτό, και τρίτο, του τρόπου βελτίωσης του κατηχητικού έργου της Εκκλησίας.

Από άποψη προσωπικού το Τμήμα Θεολογίας διαθέτει ένα πλούσιο επιστημονικό δυναμικό. Παρά την αποχώρηση λόγω συνταξιοδότησης αρκετών από τα παλαιότερα και ιδιαίτερα αξιόλογα μέλη του, αποτελείται σήμερα από δεκατέσσερις καθηγητές πρώτης βαθμίδας, έξι αναπληρωτές καθηγητές, δεκαπέντε επίκουρους καθηγητές και τρεις λέκτορες.

Παρέχει βασικό πτυχίο, μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης με διάφορες επιμέρους ειδικεύσεις και διδακτορικό δίπλωμα.

Ένα γεγονός που πρέπει να αναφερθεί και το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία για το χαρακτήρα των Θεολογικών Σχολών και των Τμημάτων τους είναι η απόφαση 194/1984 του ΣτΕ. Με βάση την απόφαση αυτή οι σπουδές που προσφέρονται από τις Θεολογικές Σχολές δεν είναι ομολογιακές. Δύο είναι τα χαρακτηριστικά στοιχεία που απορρέουν από αυτό. Πρώτο, μπορεί να σπουδάσει οποιοσδήποτε επιθυμεί χωρίς να υπάρχει δυνατότητα να εξεταστεί η ομολογιακή του ένταξη ή μη. Δεύτερο το προσωπικό των τμημάτων διδάσκει με βάση την ακαδημαϊκή ελευθερία. Οι δύο αυτές αρχές δεν εμποδίζουν να υπερτερεί στο πρόγραμμα του Τμήματος η έρευνα και η εκπαίδευση

με βάση την Ορθόδοξη Θεολογία. Η εργασία όμως αυτή γίνεται με άκρως επιστημονικό και οπωσδήποτε μη ομολογιακό τρόπο. Το γεγονός αυτό επιτρέπει στο Τμήμα Θεολογίας να λειτουργεί στη βάση της αρχής της ακαδημαϊκής ελευθερίας, τη στιγμή που υπηρετώντας τις αρχές του ανοικτού διαλόγου μιας δυναμικής και συνεχώς εξελισσόμενης κοινωνίας αναζητά συνεργασίες με διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς και πρωτίστως με την Εκκλησία. Στο πλαίσιο αυτό που ορίζουν οι νέες εξελίξεις το Τμήμα Θεολογίας είναι ανοικτό στην αποδοχή και πρόσληψη γόνιμων και δημιουργικών προτάσεων που κατατίθενται αφενός από κοινωνικούς φορείς και αποσκοπούν στη βελτίωση και ανάπτυξη των προσφερόμενων από αυτό σπουδών, και αφετέρου από εκκλησιαστικούς παράγοντες σχετικά με το Πρόγραμμα που μπορεί να παρακολουθούν φοιτητές που θα ενδιαφέρονται να διακονήσουν στην Εκκλησία και να απασχοληθούν σε εκκλησιαστικά έργα.

Τέλος, ο Ν. 4009/5-9-2011 (ΦΕΚ τεύχος Α 195/6-9-2011) «Δομή, λειτουργία. Διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων» δημιουργεί ένα νέο περιβάλλον μέσα στο οποίο θα λειτουργήσει και θα αναπτυχθεί τα επόμενα χρόνια το Τμήμα Θεολογίας. Οι διοικητικές αρμοδιότητες δίνονται στη Σχολή, ενώ οι εκπαιδευτικές λειτουργίες παραμένουν στην αρμοδιότητα του Τμήματος.